

HET URNENVELD OP DE RAAFTUINEN TE RAVELS

Bij de behandeling van een reeks oudere vondstengroepen uit de Antwerpse Noorderkempen (*Arch. Belg.* 183), hadden wij al de gelegenheid op het bestaan te wijzen van een kleine bundel oudheidkundige geschriften, die voor het grootste deel samengesteld zijn door E.H. A. F. J. De Laet, hierbij geassisteerd door de heer E. Surinx. Hierin bevindt zich ook een gedaktylografieerde tekst in zes vellen, waarop de titel prijkt: *Het voorhistorische doodenveld te Klein-Ravels, onder Ravels. Verslag van A. De Laet. Thans pastoor te Kaggevinne*. Na een inleiding over de vondsten van de *Wetsberg*, bekend door een DKS-urn, begint de auteur met het verhaal van zijn opzoekingen op voornoemde begraafplaats. Aangezien we ons tot nu toe voor de kennis van dit urnenveld moesten baseren op de summiere gegevens van L. Stroobant en op de enkele besmeten urnen die in het Museum Taxandria te Turnhout buiten kontekst staan te pronken, krijgt dit oorspronkelijke opgravingsrelaas de taak dit oud en slecht gekend kompleks iets beter te laten renderen⁽¹⁴⁾. Het gebeurt immers van langsom meer dat we oudere vondsten bij gemis aan juiste of voldoende gegevens over de vondstomstandigheden als praktisch onbruikbaar moeten klasseren. Wanneer we dan, zoals nu, de kans krijgen om één ervan te redden van het trieste lot van een noodgedwongen vermelding in een handboek, studie of repertorium, moeten we deze aangrijpen, zo menen we toch.

Het urnenveld op de *Raafstuinen* (of *Raaptuinen*), ligt ten noordoosten van de dorpskom van de gemeente Ravels, op een naar Kempense normen hoog gelegen punt, dat deel uitmaakt van de waterscheidingskam tussen Maas- en Scheldebekken (fig. 13). Uit getuigenissen opgetekend door A. Heylen in zijn *Historische Verhandelingen over de Kempen* (1837) vernemen we dat al in het jaar 1770 bij wegeniswerken urnen gevonden werden, die gevuld waren met asse en beenderen. Een zestal urnen werden nog vernield in 1897⁽¹⁵⁾. Op 30 september 1903 bezocht pastoor De Laet, in gezelschap van zijn vriend E. Surinx Ravels en kon de vindplaats opnieuw lokaliseren. Hij keerde er nog meerdere keren terug en schrijft dan dat hij in totaal „11 grafplaatsen met ééne of twee urnen, 8 met verbrande mensenbeenderen en 8 brandplaatsen of ustina, waar de lijken werden verkoold...” heeft gevonden. Hoewel in zijn verslag regelmatig de termen „grafheuvel” en „tumulus” voorkomen, blijkt uit de kontekst dat de auteur hiermede gewoon graf bedoelt. Verder schrijft hij: „Geen enkele grafheuvel werd opzettelijk tot dit einde van den geschapen grond opgeschoten. Alle zijn in duin of in den vlakken grond gegraven”. Het is goed denkbaar dat het een vlakgravenveld was, aangelegd in het boreale

¹⁴ Onze dank gaat naar de heren R. Peeters (Museum Taxandria) en H. De Kok (Turnhout-Stadsarchief) voor hun medewerking.

¹⁵ Bibl.: M. BAUWENS-LESENNE, *Bibliogr. Repertorium...* Antwerpen, *Oudheidkundige Repertoria* A, VI, Brussel, 1965, 140-142.

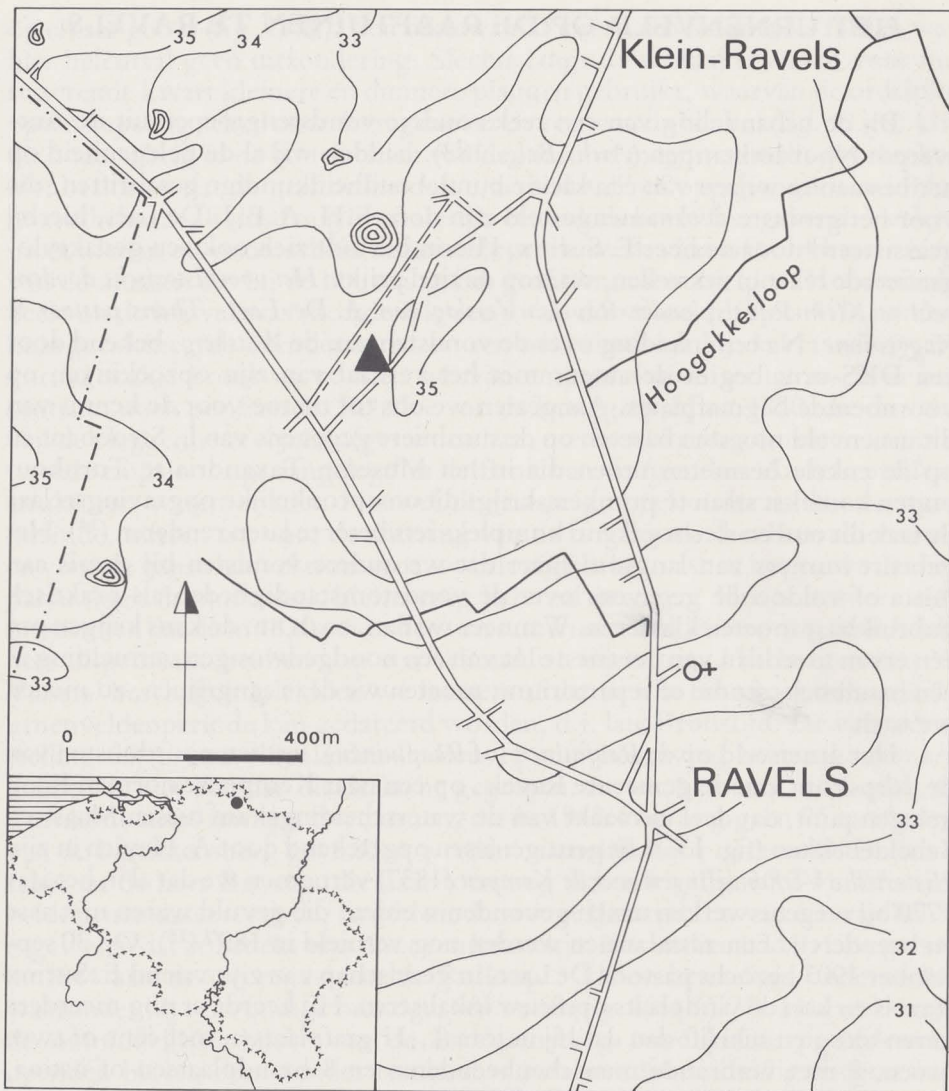

Fig. 13. Situatiekaart.

duinenkompleks dat zich tot daar uitstrekt. Het probleem is echter dat we de terreinkennis van A. De Laet op dit ogenblik moeilijk naar waarde kunnen schatten. In 1902 waren na ontbossingswerken lichte nivelleringswerken uitgevoerd. In hoeverre toen oppervlaktestructuren weggeveegd werden weet niemand. De graven die hij terugvond lagen meestal verstoord aan de oppervlakte. Of A. De Laet toen al het onderscheid kon weten tussen een duin en een grafheuvel uit de IJzertijd, mogelijk zonder plaggen, moet een open vraag blijven.

A. De Laet heeft ons een lijst nagelaten van 27 „grafplaatsen” en „brandplaatsen”, die hij aan de oppervlakte terugvond, dus zeker niet de „27 tombelles nivellées” zoals L. Stroobant het heeft laten uitschijnen. Elke vondst kreeg van A. De Laet een nummer toegewezen. Deze nummers vinden we terug op twee situatieschetsen van de begraafplaats. Eén ervan is een ruwe veldschets (A), hier en daar onleesbaar, de andere moet een latere overtekening zijn (B). Beide zijn niet volledig identiek en geven ons een ietwat verschillend beeld van het urnenveld (fig. 14). Met de brandplaatsen, waarvan sprake bedoelt A. De Laet vlekken of concentraties van houtskool, soms met wat vuursteen erbij en keien en in ieder geval zonder scherven of beenderen (nrs. 18, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27). Van de 19 graven zijn er 7 waar de afwezigheid van urnscherven expliciet vermeld wordt (nrs. 1, 5, 6, 8, 9, 11, 19). In één ervan, nr. 1, meldt hij de aanwezigheid van houtskool in het graf.

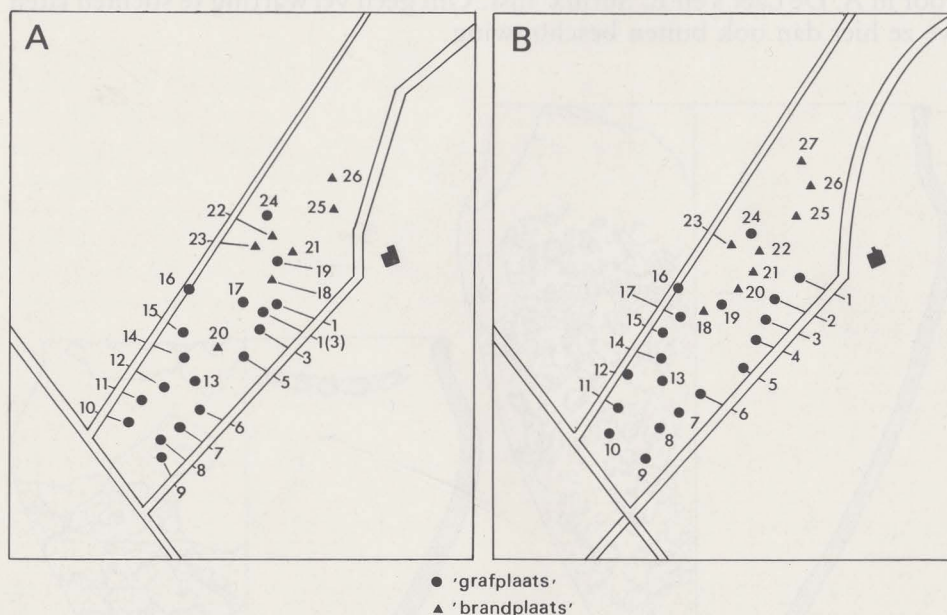

Fig. 14. Plan van het urnenveld (naar A. De Laet). A: veldschets; B: overtekening.

Over de vorm van de kuiltjes waarin de bijzettingen gedeponceerd waren vernemen we weinig. Dit moet door de slechte toestand van het terrein te verklaren zijn. In één geval heeft hij gezien dat het graf een vlakke bodem had (nr. 5). Bij de graven nrs. 2, 4, 7 en 24 vermeldt hij de aanwezigheid van ruwe urnscherven tussen de beenderen. Opmerkelijk is dat hij voor „grafplaats 24” de aanwezigheid van beenderen niet vermeldt, waar hij dit elders wel doet. Graf 10 bevatte scherven van een kleine dunwandige goedgebakken urn. Gelijkaardige gegevens krijgen we voor de graven 12 en 16. In graf 14 was de

urn volledig vermorzeld. In graf nr. 13 was de urn goed bewaard; behalve beenderen en houtskool vond hij er nog scherven in van een bruine gepolijste pot. Voor graf nr. 17 vermeldt hij scherven van een grote en een kleine urn.

Slechts uit 2 graven is er in het Museum Taxandria te Turnhout iets tast- en zichtbaars bewaard gebleven. In het gestoorde graf nr. 3 verzamelde A. De Laet grote stukken van een besmeten urn, beenderen en houtskool. De urn zelf, 28,5 cm hoog, is van het Harpstedtachtige type met hoog opgetrokken en smalle schouderpartij en rechte hals met kartelrand. De wand is besmeten tot aan de schouder en de hals is effen (fig. 15). Een tweede urn is eveneens besmeten en werd opgeraapt in graf nr. 15. Ze is lager, breder en iets meer gedrongen van vorm (fig. 15). Vanaf de schouder is ook hier de wand besmeten, terwijl de schouderpartij en de kort opstaande rand glad zijn. Over een derde te Turnhout bewaarde urn bestaat geen zekerheid omtrent de herkomst. Als vindplaats wordt Ravels (?) opgegeven. Ze komt echter niet voor in A. De Laet's en E. Surinx' lijst. Om geen verwarring te stichten laten we ze hier dan ook buiten beschouwing.

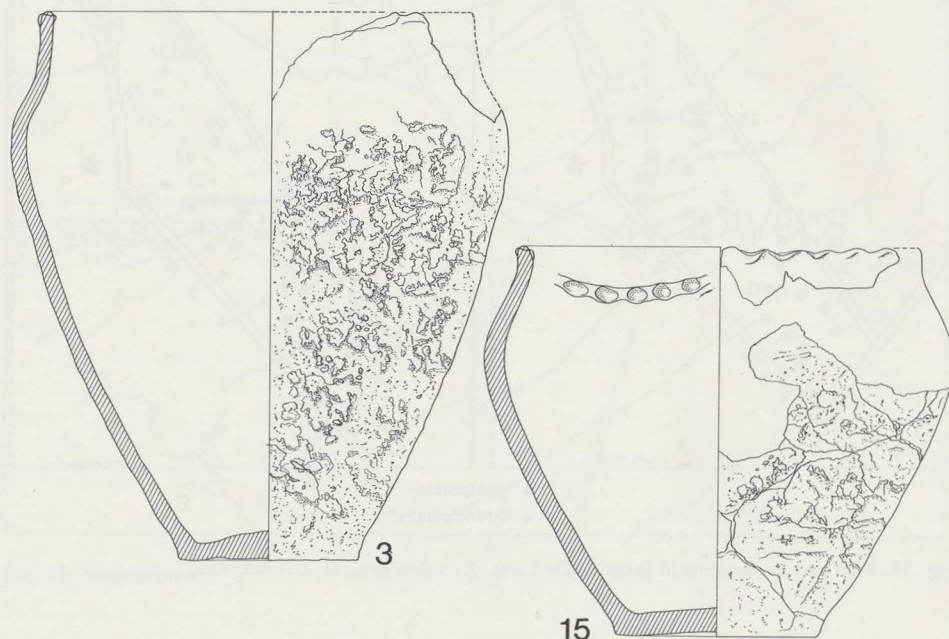

Fig. 15. De urnen uit de graven nrs. 3 en 15 .S. 1/4.

Bronzen of ijzeren voorwerpen heeft de auteur op de *Raafstuinen* niet gevonden. Hij schrijft ook dat hij nergens een urn zag met een deksel of met een bijpotje. In hoeverre de afwezigheid van dit laatste juist is, kunnen we wegens de bewaringstoestand van de graven moeilijk als absoluut zeker

aanvaarden. Alles samen genomen hebben A. De Laet's gegevens ons een beter idee bezorgd over dit urnenveld. Grosso modo verschilt het in weinig van wat we elders al gezien hebben. Diverse graftypen zijn aanwezig. Hun structuur blijft echter een onbekende. A. De Laet dateerde het urnenveld „...uit het ijzertijdvak of Hallstatt, 200 tot 600 jaren voor Christus”. Of de auteur in 1903 al zelf tot deze datering kwam of ze in zijn tekst inlaste bij een recentere redactie is wegens het ontbreken van een datum op zijn rapport moeilijk uit te maken. Op dit ogenblik, en dit alleen is belangrijk, wordt de datering van dit urnenveld bepaald door de enkele besmeten urnen, die zeer eenzijdig verwijzen naar de vroege (?) IJzertijd.

L. VAN IMPE